

43. Манжетка альпійська – *Alchemilla alpine*
44. Медунка білоплямиста (цукрова) – *Pulmonaria saccharata*
45. Молодило (в асорт.) – *Sempervivum*: *S. arachnoideum*, *S. tectorum*, *S. montanum*
46. Морозник – *Helleborus*: *H. niger*, *H. purpurascens*
47. Мускарі (мишачий гіацинт) – *Muscari racemosum*
48. Мильнянка лікарська – *Saponaria officinalis*
49. Незабудка альпійська – *Myosotis alpestris*
50. Костриця червона – *Festuca rubra* L.
51. Очитки (в асорт.) – *Sedum*: *S. Reflexum*, *S. album*
52. Печіночниця звичайна – *Hepatica nobilis*.
53. Підсніжник – *Galanthus nivalis*
54. Первоцвіт весняний – *Primula veris*
55. Пролісок – *Scilla bifolia*
56. Самшит вічнозелений – *Buxus sempervirens*
57. Фіалки (в асорт.) – *Viola biflora*, *V. odorata*
58. Флокс шиловидний – *Phlox subulata*, P.s. 'Maisschnee'
59. Хоста гібридна – *Hosta undulate* 'Variegata'
60. Ясколка альпійська – *Cerastium alpinum*
61. Бертсія альпійська – *Bertzia alpina*
62. Волошка синя – *Centaurea jacea*.

Наведені вище рослини за біологічними особливостями якнайкраще підходять для створення кам'янистих садів та вирощування в екстремальних умовах. Вони добре вкорінюються, швидко заповнюють простір між камінням, невибагливі до умов зволоження та родючості ґрунту. Крім того, поєднання чагарникових і трав'яних рослин у кам'янистих композиціях забезпечить високий декоративний ефект такої ділянки парку.

Література

1. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць : підручник. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 456 с.
2. Герушинський З.Ю. Типологія лісів Українських Карпат : навч. посібник – Львів : Вид-во "Піраміда", 1996. – 208 с.
3. Определитель растений лесов УССР / под ред. А.Л. Бельгарда. – К. : Вища шк. Головное изд-во, 1984. – 343 с.
4. Словник таксономічних назв деревних рослин (українською, латинською, російською, англійською, німецькою мовами) / А.І. Івченко, М.Й. Мазепа, Ю.А. Мельник, В.М. Проскурницький, А.С. Мельник / під ред. В.П. Кучерявого. – Львів : Вид-во "Світ", 2001. – 148 с.

УДК 635.927

Аспір. В.М. Новосад – Волинський національний
університет ім. Лесі Українки

БИРЮЧИНА ЗВИЧАЙНА (*LIGUSTRUM VULGARE* L.) В УМОВАХ ПРИРОДНОГО АРЕАЛУ ТА В ОЗЕЛЕНЕННІ МІСТА ЛУЦЬКА

Розглянуто природне поширення бирючини звичайної в Закарпатті та у парках Волинської області, а також її використання в озелененні м. Луцька. Досліджено

вплив світлових умов на плодоношення. Здійснено анатомічні дослідження листків і стебла *Ligustrum vulgare* L. Виявлено, що бирючину можна рекомендувати зеленим господарствам для озеленення територій, які прилягають до підприємств, котрі виділяють у навколишнє повітря забруднювальні домішки, а також уздовж транспортних магістралей.

Ключові слова: бирючина, озеленення, рекреація, живоплоти.

*Post-graduate V.M. Novosad – Volhynia national university
named after Lesya Ukrainka*

Privet (*Ligustrum vulgare* L.) in the condition nature situation and in planting of greenery in Lutsk city

Is examined nature dessimination of privet usual in the Transcarpathian and in the parks of Volyn regions and its use in planting of greenery of greenery in Lutsk city. It is discovered that a privet can be recommended green economies for planting of greenery of territories, which adjoins to the enterprises which select contaminating admixtures in surrounding air, and also along transport highways.

Keywords: privet common, planting of greenery, recreation, palisades.

Бирючина (*Ligustrum*) рід родини oliвових (*Oleaceae*). Батьківщина Корейський півострів, середній і південний Китай. Куш з блискучими ланцетоподібними листками і білими квітками, зібраними у верхівкові волотеподібні суцвіття. Цвіте в першій половині літа впродовж 20-25 днів. Росте швидко, досить морозостійка, витримує короточасне пониження температури до 30 °C, посухостійка, мириться із різними типами ґрунтів, добре зростає на карбонатних ґрунтах, навіть виносить невелике засолення. Чудово зростає у міських умовах, добре стрижеється, утворюючи щільні, які зберігають форму живоплоти і різні фігури. Часто використовується як підвій для інших видів бирючини, бузку, маслини. Деревина міцна, іде на виготовлення чоботарських цвяхів, токарних виробів. Бирючина – один з кращих чагарників для формування узлісь, може використовуватись як підлісок у листяних лісах. Декоративні форми добрі в поодиноких і рихло-групових посадках. Відомо понад 10 декоративних форм бирючини. Перевагою її є те, що вона практично не підлягає захворюванню і шкідникам (рис. 1).

Ligustrum vulgare L є зеленим фільтром, який поглинає з повітря забруднювачі: феноли і сполуки сірки. Нині стали широко застосовувати її також у медицині і косметичі. Ягоди використовують як барвник.

На території України бирючина звичайна росте у листяних лісах Закарпаття та гірського Криму. У Закарпатті вона поширена зрідка в дубових дере-

Рис. 1. Бирючина звичайна (*Ligustrum vulgare* L.)

востанах Тисянської низовини і частіше в дубових лісах з дуба скельного та у вулканічних Карпатах [1]. Найчастіше трапляється у свіжих судібровах з дуба скельного на південних мегасхилах (Чорна гора (h 420 м), Юлівська гора (h 320 м), Брегівське горбогір'я (h 280 м). У цей період бирючина звичайна охороняється в лісових резерватах Юлівських гір та на Чорній горі, які включені у Карпатський біосферний заповідник. У Криму росте спорадично у дубових лісах з дуба скельного та пухнастого [2].

Дослідження біології бирючини виконано у лісовому резерваті "Чорна гора" Виноградівського лісівництва Закарпатської області. Бирючинова діброва розташована на південному схилі, крутизною 20 на висоті 420 м. Тип деревостану – свіжа бирючинова діброва. Вік дуба – 100 років, середня висота – 24 м, середній діаметр – 38 см, бонітет – 2, повнота – 0.7. У трав'яному покриві зростають осока волосиста (*Carex pilosa*), веснянка весняна (*Erophila verna*), зірочник гайовий (*Stellaria nemorum*) та інші неморальні види.

Досліджували природне відновлення дуба скельного ра зростання бирючини звичайної у Закарпатті. Найбільше *Ligustrum vulgare* L поширена у ділянках лісу на Чорній горі (Виноградівське лісництво), де містяться бирючинові діброви з дуба скельного (*Quercetum petraeare ligustrosum*).

За нашими спостереженнями кущі бирючини, які ростуть у затінених ділянках значно менші за висотою і містять дуже мало плодів. Своєю чергою, особини на відкритій місцевості мають значно більшу висоту і рясні плоди. Кількість плодів у середньому на одному кущі освітленої ділянки становить 348 ягід, у затіненій місцевості 126. Зауважимо, що вологість та тип ґрунту на двох дослідних ділянках були однаковими. Звідси випливає, що істотним чинником, який впливає на врожайність бирючини, є світловий режим.

На дослідній ділянці розміром (10×10 м²) виявлено 18 кущів бирючини висотою 0,5-1 м та біля 20 особин підросту дуба скельного висотою 3-4 м. У затінених ділянках густина кущів бирючини була орієнтовно в 2 рази меншою, ніж у сонячних [3].

Загалом треба зауважити, що цей регіон Закарпатської області є найбільш сприятливим природним ареалом для бирючини звичайної.

Як уже зазначено, бирючину широко використовують в озелененні м. Луцька, яке сприяє формуванню архітектурно-художнього образу міста, забезпечує рекреаційні потреби населення. Зелені насадження захищають міське середовище від шуму і пилу, регулюють температурний режим, сприяють поліпшенню умов праці і побуту. Формування системи озелених територій залежить від природної першооснови, історичного розвитку і величини міста. Для Луцька характерною є кільцева система озеленення, яку використовували головним чином під час перепланування старих міст з кільцеподібною забудовою [4]. Зелені насадження тут розподілені обабіч замку Любарта і прилеглих до р. Стир територій. У новобудовах міста набула поширення комбінована система озеленення, де використано принцип гармонійного залучення природного ландшафту в урбанізовані структури. Якраз у цих умовах поєднувальним елементом із насадженнями садів і скверів стали живоплоти із бирючини – формовані і неформовані (рис. 2, 3).

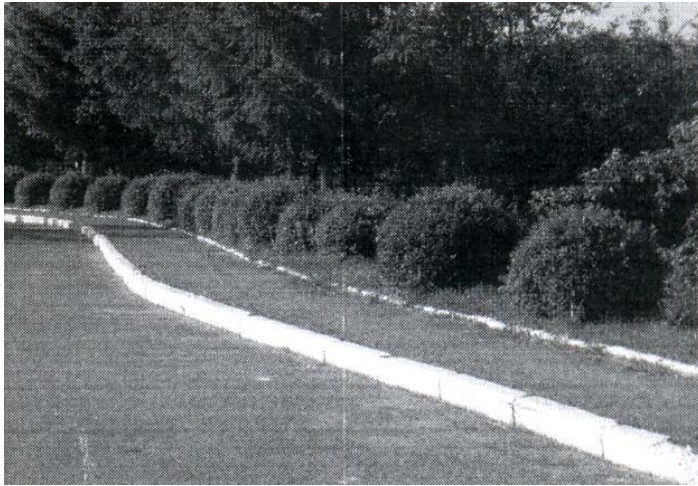

Рис. 2. Кулеподібні кущі бирючини вздовж вул. Стефаника

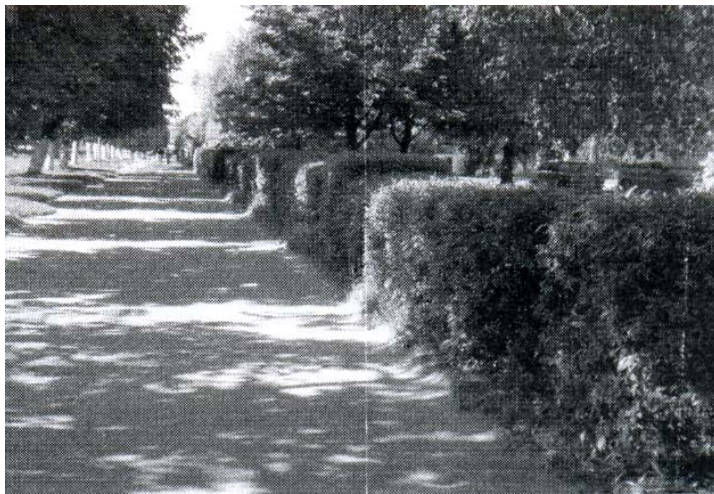

Рис. 3. Стрижені кущі бирючини вздовж проспекту відродження

Бирючина виявилася надзвичайно стійким видом до несприятливих умов міського середовища. Мікроскопічні дослідження, здійснені за допомогою світлового мікроскопа з високою роздільною здатністю, показали, що на клітинному рівні в листках бирючини на обох досліджуваних ділянках паркових і вуличних насаджень практично не спостерігалось характерних ознак порушень процесів росту і розвитку, а саме збільшення кількості продохів, зменшення їхніх лінійних розмірів. А також не встановлено зменшення загальної площі міжклітинного простору.

Отримані результати дають змогу зробити висновок, що бирючину можна рекомендувати зеленим господарствам для озеленення

територій, які прилягають до підприємств, котрі виділяють у навколишнє повітря забруднювальні домішки, а також уздовж транспортних магістралей.

Література

1. **Визначник рослин** Українських Карпат. – К. : Наук. думка, 1977. - 431 с.
2. **Определитель высших растений** Украины. – К. : Наук. думка, 1987. - 545 с.
3. **Проект організації і розвитку лісового господарства** Виноградівського держлісгоспу Закарпатського обласного управління лісового господарства. Том 2, Книга 1 (Рукопис).
4. **Кучерявий В.П.** Фітомеліорація : навч. посібник. – Львів : Вид-во "Світ", 2003. – 540 с.

УДК 712:56

С.В. Кучерявий – НЛТУ України, м. Львів

ТУЯ ЗАХІДНА (*THUJA OCCIDENTALIS* L.) ТА ЇЇ ФОРМИ В ОЗЕЛЕНЕННІ МІСТА ЛЬВОВА

Висвітлено проблеми використання туї західної та її основних форм у міському озелененні. Дослідження особливостей генеративного та вегетативного розмноження садових форм туї західної розкрили широкі можливості вирощування їх із живців та відводків, що дає змогу досить швидко отримувати мадивний матеріал, попит на